

A titokzatos budai „Rondella“!

Irta: Rédey Rezső

Buda városának sok régi épületét, faragott köveit, tégláit a misztikum és legenda övezi. A mindennapi emberek mesészerűen, apró-cseprő dolgokból hámozták ki a történeteket. Az apáról fiúra maradt hagyomány szájról-szájra járt, hozzátoldtak, foltoztak, úgyhogy sokszor rézművészek alakultak ki belőlük. A lakosság kapva-kapott rajtuk, és fantáziájával annyira kiszínezte, hogy a kultúrutódok már el sem hitték.

Valami kis alapja azonban mindennek volt. Hogy a hatványozott képzelet, az agy felcsigázott munkája történelemhamisítás volt, azzal senkisémmel törődött. A jó budaiak, különösen télen a „stamm“ asztalnál vagy otthon, a kályha pislogó paraszánál, emlékeztek meg, a multakról; „es war einmal“. A mende-mondáknak azonban a tudomány is valami hasznát vette. Kutatásra serkentette a régi idők krónikáit s bizony nem egyszer valami titokzatos kis történetből domborodtak ki a valóságok.

Ma már csupán öreg budaiak emlékeznek a „Rondellára“. Magam még gimnázistakoromban többször megbámultam az épületet és valahányszor az apostolok lovain Akvinkumból hazafelé igyekeztem, nem mulasztottam el, hogy körül ne járjam és furcsa formájában ne gyönyörködjem. Bizonyos áhitattal tekintettem rá s fejemben egyik gondolat a másikat kergette. Miért építették elipszis alakban, falal miért olyan megviseltek és udvara, emelete mégis rendezett? Multak az idők s mikor évtizedek után világszerte barangolásaimból visszatértem, meglátogattam régi szerelmemet és körülözvezttem tekintetemmel a „Rondellá“-t. Az építmény már lakatlan volt és ekkor tudtam meg, hogy halálra ítélték, rövidesen lebontják. Az archeológus szenvedélye fellángolt bennem, kutatni kezdtem. Körülötte rengeteg embercsont került felszínre, amelyek antropológiai szempontból is igazolták, hogy helyén már az ókorban nagy temető feküdt. Óbuda ugyanis Akvinkum elővárosa volt, lakottsága, forgalma nagyobb a katonavárosnál, amelyben a légiók uralkodtak. Vespasianus idejében álltak hatalmuk legmagasabb polcán. A „Legio II. adjutrix pia fidelis“ a „breuskusok“, a pannon népcsapatokkal és a dalmát lovasok oly erőt képviseltek, hogy maga a császár sem mert kikezdeni velük. A latinok által hódító útjukban leigázott törzsek a mai Óbudán telepedtek le, közöttük számos iparos élt, akik mindent kitermeltek, amire a katonáknak szükségük volt. Kétségtelen volt tehát, hogy a rómaiak azt a városrészt, ahonnan élet-

szükségleteiket merítették, védelmezték is, mert a római államrendezés örködött polgárainak épsége felett is. Tehát itt-ott figyelő tornyot vagy kisebb castrumot építettek, amelyet katonaiállomásnak rendeztek be.

A „Rondella“ a későbbi Miklós-tér, Miklós-utca és Szentendrei út által határolt területen egy ilyen római őrtorony romjának alapfalaira épült. A latin uralom megdölte után, Óbuda sok viharon ment keresztül. Áthaladtak rajta a népvándorlás tömegei, látta a hunokat, a honfoglaló magyarokat és végigszántott rajta a török is. A török megszállás vége felé, 1670 körül Küprüli Mohamed, Allah paradicsoma huriainak lángoló szerelmese emeltette a rondellát a római őrtoronyra. — háremnek, Fia, Ahmed, a földszintes Takot emelettel látta el és Sirász rózsaberkeiből idehozatta a mohamedán Éden gyöngyeit. Budavár vivása előtt Ahmed pasát Isztambulba rendelték, ahol az Atmeidán piacon bevégezte életét. Háreme felett már nem tudott rendelkezni, az ittmaradt, a körülötte telepedett törökökkel egyetemben, akik keleti iparral foglalkoztak. A magyar urak lovagiasan bántak mind a hárem szépségeivel, mind a török iparosokkal.

A „Rondellá“-ból selyemgyár lett. „Filatorium“-nak nevezték. Amikor a törökök közül már sokan elhaltak, sokan pedig másutt telepedtek le, a selyemgyár megszűnt.

1732-ben a salvatorianus ferencesek foglalták el és cellaszerűen átalakították az épületet. II. József rendelete folytán kiürítették a házat s az sokáig gazdátlanul állt. Mikor a magistrátus 1819-ben összeíratta az ingatlanokat, az összeírást végző német származású hivatalnok keresztelte el „Rondel-Haus“-nak. Az 1838-as árvíz idejében a Zichy-palotán kívül a „Rondella“ volt az egyetlen emletes ház Óbudán. Földszintjére nagy vaskapun át lehetett bejutni, az emeletre pedig az utcáról csigalépcső vezetett fel.

A monda szerint (szerzetes írás) az udvar közepén, több méternyire a föld alatt kút volt, ahonnan titkos alagút vezetett a szőlőkhöz. A lerombolás alkalmával semmi érdekeset nem találtak, csupán a régi temető nyomainak. Schönwiesner bécsi archeológus is foglalkozott az épülettel, mikor Budán járt, azonban egyszerű leírásnál egyebet nem tudott megállapítani.

A városrendezési politika kivégezte a Rondellát is. Óbudának titokzatos emlékét is, pedig ma is megcsodálnák bizzar formáját.